

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และการศึกษาสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทุกด้านของประเทศ โดยมีสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเห็นได้จากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๕๓ และประกาศมหาเถรสมาคมว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ถึง ๓ รูปแบบซึ่งได้แก่ ๑.การศึกษาในระบบโรงเรียน ๒.การศึกษานอกระบบโรงเรียน ๓.การศึกษาตามอัธยาศัย โดยการมุ่งเน้นภารกิจหลักในการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีความรู้คู่คุณธรรม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับภารกิจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติด้วยการพัฒนาทั้งระบบ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพของปัจจัยการผลิต การพัฒนาคุณภาพของกระบวนการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ยังกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีการประกันคุณภาพภายในอยู่ในกระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา<sup>๑</sup>

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ โดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) ว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตรไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้างจึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” จึงได้ออกระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักร ก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพร

---

<sup>๑</sup> กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๐, คู่มือการบริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๐, (๒๕๕๔), (เอกสารอัดสำเนา)

ต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้ว ก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าแก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน<sup>๒</sup>

การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสามารถตอบสนองนโยบายของการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ในด้านคุณภาพและสัมฤทธิ์ผล การศึกษาพระปริยัติธรรมมีคุณค่า ความหมายและความสำคัญต่อสังคมและชีวิตของคนสมัยปัจจุบัน น้อยลงตามลำดับ และมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมไม่เพียงพอที่จะสร้างพระภิกษุสามเณรให้เป็นศาสนทายาทที่ดีได้ แต่ในขณะเดียวกัน การจัดการศึกษาอื่นๆ นอกจากพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีก็ถูกมองว่าผลิตพระภิกษุสามเณรเพื่อให้ลาสิกขา และในด้านนโยบายและขอบเขตของการบริการศาสนศึกษาของเขตคับแคบลงคือเน้นให้การศึกษาเฉพาะบุคคลที่อยู่ในวงในของพระพุทธศาสนาเท่านั้น ละเลยคนที่บวชระยะสั้น และศิษย์วัด ในด้านที่เกี่ยวข้องกับรัฐ รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้ทั่วถึงตามเป้าหมายและไม่สามารถแก้ไขปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาได้ และแยกการศึกษาออกไปจัดเอง ทำให้ความห่างเหินระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์มีมากขึ้น ส่วนในด้านประชาสัมพันธ์กับประชาชน ในปัจจุบันมองกันเพียงว่า การดำรงศาสนา คือ การก่อสร้างเสนาสนะถาวรวัตถุเป็นสำคัญ ควรหันมาสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้สมดุลกันมากกว่า<sup>๓</sup>

ปัญหาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เริ่มตั้งแต่การมีกฎหมายกำหนดให้มีการบริหารจัดการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง และมีมาตรฐานวิชาชีพ ความจำเป็นในการยกระดับการศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม ในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็น อย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม ต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการศึกษาเท่าเทียมกันกับโรงเรียนในระบบปกติ ฉะนั้นบุคลากรที่เข้ามาสอนเป็นพระ คุณภาพการศึกษาของความเป็นครูยังไม่พร้อมสอนได้แต่สอนไม่เป็น ระบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีไม่เทียบเท่ากับอาจารย์ที่จบจากสายวิชาสามัญมาโดยตรง และนอกจากนั้น ยังพบว่าการสร้างพันธสัญญา การดำเนินงานและการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้ มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการ จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ<sup>๔</sup>

<sup>๒</sup> สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๑.

<sup>๓</sup> พระราชวรเมธี (ประยุทธ์ ปยุตโต), ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕-๒๗.

<sup>๔</sup> แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, (พ.ศ. ๒๕๕๓ - พ.ศ. ๒๕๖๒), (กองพุทธศาสนศึกษา : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ).

โดยผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษาจึงควรนำแนวปฏิบัติที่อยู่ในขอบข่ายของคุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้บุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงาน เกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกมีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงาน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นผู้บริหารสามารถใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการนั้นคือหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ซึ่งเป็นหลักคุณธรรมของผู้ใหญ่ที่ผู้บริหารที่เป็นผู้นำในองค์กรควรยึดปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน การที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมโดยเมตตาอยากให้ผู้อื่นมีความสุข มีกรุณาอยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์เมื่อได้รับความทุกข์ร้อน มีมุทิตารู้สึกชื่นบานในเวลาที่ได้รับความคิด และมีความดีใจ อุดมคติ รู้จักวางเฉย ไม่เสียใจ ไม่ดีใจ ไม่ตัดสินใจเอนเอียง เพราะอานาจอคติผิดๆ ถือว่าเป็นการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดี ส่งผลให้ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการดียิ่งขึ้น ช่วยทำให้คุณภาพทางการศึกษาไทยได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น<sup>๕</sup>

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะทำการวิจัยเพื่อศึกษา การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น โดยผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะได้นำไปใช้เป็นข้อมูล สารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้นต่อไป

## ๑.๒ ปัญหาของการวิจัย

๑.๒.๑ การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับใด

๑.๒.๒ การเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น เมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ควรมีการปฏิบัติอย่างไร

---

<sup>๕</sup> นางสาวณัชชา อมราภรณ์, “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๓.

### ๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น

### ๑.๔ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๔.๑ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นต่อการ บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

๑.๔.๒ บุคลากร ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

๑.๔.๓ บุคลากร ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

### ๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

#### ๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับ การบริหารสถานศึกษา ๔ ด้าน<sup>๖</sup> ได้แก่ ๑. ด้านการบริหารงานวิชาการ ๒. ด้านการบริหารงานงบประมาณ ๓. ด้านการบริหารงานบุคคล ๔. ด้านการ

---

<sup>๖</sup> กระทรวงศึกษาธิการ, กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๑-๔.

บริหารงานทั่วไป โดยการนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาบูรณาการในการบริหารโรงเรียน<sup>๗</sup> ประกอบด้วย

๑. ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔
๒. ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔
๓. ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔
๔. ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔

#### ๑.๕.๒ ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ กำหนดประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น<sup>๘</sup>

๑.๕.๒.๑ ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวนทั้งสิ้น ๓๗๖ รูป/คน<sup>๙</sup> จำแนกได้ ดังนี้

##### (๑) ตำแหน่งหน้าที่

|                          |       |     |        |
|--------------------------|-------|-----|--------|
| (๑.๑) ผู้บริหารสถานศึกษา | จำนวน | ๑๓๐ | รูป/คน |
| (๑.๒) ครูผู้สอน          | จำนวน | ๒๔๖ | รูป/คน |

##### (๒) วุฒิการศึกษา

|                        |       |     |        |
|------------------------|-------|-----|--------|
| (๒.๑) ปริญญาตรี        | จำนวน | ๒๓๐ | รูป/คน |
| (๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี | จำนวน | ๑๔๖ | รูป/คน |

##### (๓) ประสบการณ์ในการทำงาน

|                    |       |     |        |
|--------------------|-------|-----|--------|
| (๓.๑) ต่ำกว่า ๕ ปี | จำนวน | ๑๒๐ | รูป/คน |
| (๓.๒) ๖ – ๑๐ ปี    | จำนวน | ๑๒๐ | รูป/คน |
| (๓.๓) ๑๑ ปี ขึ้นไป | จำนวน | ๑๓๖ | รูป/คน |

<sup>๗</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๑.

<sup>๘</sup> ข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๗ ปี พ.ศ.๒๕๖๐. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://debseven.org/doc/schoolpersonnel60.pdf> [๘ ส.ค. ๒๕๖๐].

<sup>๙</sup> ข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๗ ปี พ.ศ.๒๕๖๐. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://debseven.org/doc/schoolpersonnel60.pdf> [๘ ส.ค. ๒๕๖๐].

**๑.๕.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวนทั้งสิ้น ๑๙๐ รูป/คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน<sup>๓๐</sup> และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling) ตามตำแหน่งหน้าที่และเทียบสัดส่วนจากประชากร ตามตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย โดยสุ่มอย่างง่าย (Simple random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก จำแนกได้ ดังนี้

(๑) ตำแหน่งหน้าที่

|                          |       |     |        |
|--------------------------|-------|-----|--------|
| (๑.๑) ผู้บริหารสถานศึกษา | จำนวน | ๖๖  | รูป/คน |
| (๑.๒) ครูผู้สอน          | จำนวน | ๑๒๔ | รูป/คน |

(๒) วุฒิการศึกษา

|                        |       |     |        |
|------------------------|-------|-----|--------|
| (๒.๑) ปริญญาตรี        | จำนวน | ๑๑๖ | รูป/คน |
| (๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี | จำนวน | ๗๔  | รูป/คน |

(๓) ประสบการณ์ในการทำงาน

|                    |       |    |        |
|--------------------|-------|----|--------|
| (๓.๑) ต่ำกว่า ๕ ปี | จำนวน | ๖๑ | รูป/คน |
| (๓.๒) ๖ – ๑๐ ปี    | จำนวน | ๖๑ | รูป/คน |
| (๓.๓) ๑๑ ปี ขึ้นไป | จำนวน | ๖๘ | รูป/คน |

**๒.๕.๒.๓ กลุ่มเป้าหมาย** กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน ๑๒ รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

(๑) ตำแหน่งหน้าที่

|                          |       |   |        |
|--------------------------|-------|---|--------|
| (๑.๑) ผู้บริหารสถานศึกษา | จำนวน | ๖ | รูป/คน |
| (๑.๒) ครูผู้สอน          | จำนวน | ๖ | รูป/คน |

(๒) วุฒิการศึกษา

|                        |       |   |        |
|------------------------|-------|---|--------|
| (๒.๑) ปริญญาตรี        | จำนวน | ๖ | รูป/คน |
| (๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี | จำนวน | ๖ | รูป/คน |

<sup>๓๐</sup> เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan), อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๙. (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๔), หน้า ๔๓.

### ๑.๕.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑.๕.๓.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน แยกเป็น

- (๑) ตำแหน่งหน้าที่
  - (๑.๑) ผู้บริหารสถานศึกษา
  - (๑.๒) ครูผู้สอน
- (๒) วุฒิการศึกษา
  - (๒.๑) ปริญญาตรี
  - (๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี
- (๓) ประสบการณ์ในการทำงาน
  - (๓.๑) ต่ำกว่า ๕ ปี
  - (๓.๒) ๖ – ๑๐ ปี
  - (๓.๓) ๑๑ ปี ขึ้นไป

๑.๕.๓.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ตามกรอบแนวคิดเนื้อหาการบริหารสถานศึกษา ๔ ด้าน<sup>๑๑</sup> ประกอบด้วย ๑. ด้านการบริหารงานวิชาการ ๒. ด้านการบริหารงานงบประมาณ ๓. ด้านการบริหารงานบุคคล ๔. ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยการนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาบูรณาการในการบริหารโรงเรียน<sup>๑๒</sup> ประกอบด้วย

- ๑. ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔
- ๒. ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔
- ๓. ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔
- ๔. ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔

<sup>๑๑</sup> กระทรวงศึกษาธิการ, กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๑-๔.

<sup>๑๒</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๑.

#### ๑.๕.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน ๒๖ แห่ง ในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

|    |                                  |    |                                          |
|----|----------------------------------|----|------------------------------------------|
| ๑  | โรงเรียนสารคุณวิทยา              | ๒  | โรงเรียนญาณสังวร                         |
| ๓  | โรงเรียนประภัสสรวิทยา            | ๔  | โรงเรียนวัดท่าพระหงส์เทศประดิษฐ์         |
| ๕  | โรงเรียนปุนยสารโสภิตวิทยา        | ๖  | โรงเรียนจันทวิทยาคม                      |
| ๗  | โรงเรียนมิ่งเมืองธีรานูเคราะห์   | ๘  | โรงเรียนวัดท่าน้ำพอง                     |
| ๙  | โรงเรียนธรรมวิทยาราชบุรินทร์     | ๑๐ | โรงเรียนวิเวกธรรมประสิทธิ์วิทยา          |
| ๑๑ | โรงเรียนวัดจันทระประสิทธิ์       | ๑๒ | โรงเรียนวัดโพธิ์กลาง                     |
| ๑๓ | โรงเรียนมัธยมวัดโพธิ์ชัยศึกษา    | ๑๔ | โรงเรียนวัดหนองแวงวิทยา                  |
| ๑๕ | โรงเรียนวัดบุรพารามวิทยาสรรค์    | ๑๖ | โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสว่างรังษีวิทยา |
| ๑๗ | โรงเรียนวัดแจ้งสว่างนอก          | ๑๘ | โรงเรียนวัดประชาพัฒนาราม                 |
| ๑๙ | โรงเรียนวัดตราขุพิทยาคม          | ๒๐ | โรงเรียนวัดตาลเรียงวิทยา                 |
| ๒๑ | โรงเรียนวัดท่ากระบือวิทยาสรรค์   | ๒๒ | โรงเรียนวัดสระแก้วพิทยาคม                |
| ๒๓ | โรงเรียนวัดประสิทธิ์ธรรมสารวิทยา | ๒๔ | โรงเรียนนพคุณวิทยา                       |
| ๒๕ | โรงเรียนวัดธาตุกุดกว้าง          | ๒๖ | โรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์             |

#### ๑.๕.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย ตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ – มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๕ เดือน



## ๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

**๑.๖.๑ การบริหาร** หมายถึง การจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น

**๑.๖.๒ ขอบข่ายการบริหารงานในสถานศึกษา** แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน<sup>๑๓</sup> ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งได้มีการกระจายอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาตามมาตรา ๓๙ งานบริหารสถานศึกษาแบ่งเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

**๑.๖.๒.๑ ด้านการบริหารด้านงานวิชาการ** การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น,การวางแผนงานด้านวิชาการ,การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา,การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา,การพัฒนากระบวนการเรียนรู้,การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน,การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา,การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้,การนิเทศการศึกษา,การแนะแนว

**๑.๖.๒.๒ การบริหารด้านงานงบประมาณ** การจัดทำแผนงบประมาณและคำของบประมาณ,การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้จัดสรรงบประมาณ,การอนุมัติการใช้จ่ายงบอุดหนุนที่ได้รับจัดสรร,การจัดทำบัญชีการเงิน,การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ

**๑.๖.๒.๓ การบริหารด้านงานบุคคล** การวางแผนอัตรากำลัง,การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา,การดำเนินการเกี่ยวกับเลื่อนเงินเดือน,การลาทุกประเภทของครูและบุคลากรทางการศึกษา,การประเมินผลการปฏิบัติงาน,การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ,การอุทธรณ์และการร้องทุกข์,การออกจากราชการ,การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ,การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ

**๑.๖.๒.๔ การบริหารด้านงานทั่วไป** การจัดระบบบริหารและสารสนเทศภายในสถานศึกษา,การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา,การวางแผนการบริหารงานการศึกษา,การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร,การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน,การดำเนินงานธุรการ,การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม,การจัดทำสำมะโนผู้เรียน,การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่,งานกิจกรรมนักเรียน

**๑.๖.๓ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา** หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นเพื่อให้นักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก

<sup>๑๓</sup> กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารสาระการเรียนรู้ประกอบชุดวิชา หลักเทคนิคและการวางแผน. (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓.

สามัญศึกษา เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น – ตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการโดยมีนักเรียนเป็นพระภิกษุและสามเณรมาศึกษา

**๑.๖.๔ การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔** หมายถึง การปฏิบัติงานหรือการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เป็นการสร้างความเชื่อถือและการยอมรับจากสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ประกอบด้วย ๔ ด้าน

**๑.๖.๔.๑ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔** หมายถึง การนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาใช้ในการบริหารงานวิชาการ คือ การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น, การวางแผนงานด้านวิชาการ, การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา, การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา, การพัฒนากระบวนการเรียนรู้, การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน, การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา, การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้, การนิเทศการศึกษา, การแนะแนว

**๑.๖.๔.๒ ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔** หมายถึง การนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาใช้ในการบริหารงานงบประมาณ คือ การจัดทำแผนงบประมาณและคำของบประมาณ, การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้จัดสรรงบประมาณ, การอนุมัติการใช้จ่ายงบอุดหนุนที่ได้รับจัดสรร, การจัดทำบัญชีการเงิน, การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ

**๑.๖.๔.๓ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔** หมายถึง การนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาใช้ในการบริหารงานบุคคล คือ การวางแผนอัตรากำลัง, การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา, การดำเนินการเกี่ยวกับเงินเดือน, การลาทุกประเภทของครูและบุคลากรทางการศึกษา, การประเมินผลการปฏิบัติงาน, การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ, การอุทธรณ์และการร้องทุกข์, การออกจากราชการ, การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ, การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ

**๑.๖.๔.๔ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔** หมายถึง การนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาใช้ในการบริหารงานทั่วไป คือ การจัดระบบบริหารและสารสนเทศภายในสถานศึกษา, การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา, การวางแผนการบริหารงานการศึกษา, การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร, การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน, การดำเนินงานธุรการ, การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม, การจัดทำสำมะโนผู้เรียน, การจัดการเรียนรู้นอกสถานที่, งานกิจกรรมนักเรียน

**๑.๖.๕ ตำแหน่งหน้าที่** หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน หรือได้รับแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสให้เป็นผู้อำนวยการ เพื่อทำหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และรองผู้อำนวยการโรงเรียน รวมถึงครูผู้สอนและครูพิเศษที่จ้างสอนเป็นรายชั่วโมง แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ

๑.๖.๕.๑ ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยมีสถานะภาพเป็นพระภิกษุ ฆราวาส หรือได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสให้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการ ที่ทำหน้าที่บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๑.๖.๕.๒ ครูผู้สอน หมายถึง พระภิกษุหรือคฤหัสถ์ ที่ได้รับการพิจารณาจากผู้อำนวยการโรงเรียนได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๑.๖.๕.๓ บุคลากร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

**๑.๖.๖ วุฒิการศึกษา** หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่ได้รับ/สำเร็จการศึกษาของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑.๖.๕.๑ ระดับปริญญาตรี หมายถึง ระดับความรู้ขั้นต้นที่มหาวิทยาลัยที่ประสาทให้แก่ผู้ที่คุณสมบัติตามที่กำหนด

๑.๖.๕.๒ สูงกว่าปริญญาตรี หมายถึง ประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และปริญญาเอก

**๑.๖.๗ ประสบการณ์ในการทำงาน** หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

๑.๖.๖.๑ ต่ำกว่า ๕ ปี หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ ๑-๕ ปีลงมา

๑.๖.๖.๒ ๖-๑๐ ปี หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ ๖-๑๐ ปี

๑.๖.๖.๓ ๑๑ ปีขึ้นไป หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป

**๑.๖.๘ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ** หมายถึง เป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายมีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครอง และส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแลรักษา การส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี

## ๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ จังหวัดขอนแก่น สำหรับสถานศึกษานำไปพัฒนาผู้บริหารให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

๑.๗.๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ได้ข้อมูลผลการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ของผู้บริหารตามตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันสำหรับผู้บริหารและครูเพื่อพัฒนาตนเองและการปฏิบัติการในหน้าที่ให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

๑.๗.๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ได้แนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามพรหมวิหารธรรม ๔ สำหรับสถานศึกษาในสังกัด